

Monika Anna Kwaśniewska

Muzeum Misyjno-Etnograficzne Księży Werbistów w Pieniężnie

Pomoc misjonarzy w realizacji nowej wystawy stałej Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie

Początki etnograficznej werbistowskiej kolekcji muzealnej sięgają lat 20. XX wieku. Ma ona zatem już ponadstuletnią historię i rozwija się nadal, skupiając obiekty pochodzące głównie od misjonarzy i ofiarodawców świeckich. Zaledwie niewielka część nabytków jest efektem planowanego zakupu. Celem artykułu jest pokazanie, w jakim stopniu misjonarze werbiści pomogli w pozyskaniu obiektów potrzebnych do realizacji nowej wystawy stałej, której otwarcie planowane jest na koniec roku 2024. Chciałabym zarazem przybliżyć najważniejsze informacje dotyczące historii samego Muzeum i jego zbiorów, a także wyrazić wdzięczność wszystkim werbistom i współpracownikom, którzy przyczynili się do realizacji nowej koncepcji ekspozycji stałej.

Pierwsze polskie kolekcje werbistowskie obejmowały zabytki pochodzące głównie z Chin, Nowej Gwinei, Japonii, Afryki i Australii. Stopniowo zbiory się rozrastały i w 1930 roku o. Emil Stanisław Drobny SVD otworzył pierwszą wystawę, lokując ją w Domu Królowej Apostołów w Rybniku. Rok później zorganizowano kolejną kolekcję, w Domu Misyjnym św. Józefa w Górnej Grupie. Za zbiory odpowiadali ojcowie Piotr Gołąb SVD i Stanisław Kubista SVD. Wówczas przywieziono tam także obiekty przyrodnicze. W przeważającej części pochodziły one od o. Ludwika Gołąba SVD — misjonarza

z Chin. Oprócz nich znajdował się także zbiór obiektów przekazany przez o. Stanisława Cebullę SVD z Brazylii.

Burzliwy czas wojny sprawił, że zbiory werbistowskie zostały zniszczone, przedmioty zaś, które przetrwały, w latach 50. XX wieku rozdysponowano między muzea regionalne. Zniszczenia wojenne i zmiany polityczne na długo wstrzymały działania kolekcjonerskie i wystawiennicze. Po drugiej wojnie światowej na nowo szukano miejsca do gromadzenia i przechowywania zbiorów. Wybrano Warmię, a dokładnie Dom Misyjny św. Wojciecha w Pieniężnie. Według informacji pochodzących od dawnych mieszkańców klasztoru już w okresie międzywojennym istniała tutaj wystawa misyjna. Pomysł stworzenia tu stałej kolekcji podsunęli ojcowie Ewald Mandelka SVD oraz Jan Skowronek SVD¹.

Ocalałe zbiory dotarły zatem na Warmię i w 1964 roku powstał w Pieniężnie pierwszy Gabinet Etnograficzny zawierający zbiory nowogwinejskie. Z upływem czasu trafiały tu kolejne obiekty pochodzące z krajów misyjnych.

W wyniku dyskusji ustalono, że Gabinety Misyjno-Etnograficzne Seminarium Duchownego Księża Werbistów w Pieniężnie, później Muzeum Misyjno-Etnograficzne ma w pierwszym rzędzie służyć pomocą przyszłym misjonarzom w przygotowaniu do pracy misyjnej. Ma również obudzić szerokie zainteresowanie dla sprawy misyjnej wśród ogółu [Śliwka 1986: 341].

Gabinet systematycznie rozszerzał swój zakres. W roku 1980 utworzono formalnie Muzeum, a cztery lata później w specjalnie przygotowanych salach podziemia otwarto stałą wystawę, podzieloną na 11 działów (tworzonych według kryterium geograficznego). Wystawy zamknięto ostatecznie dopiero pod koniec 2018 roku i rozpoczął się gorący czas przygotowań do stworzenia nowej ekspozycji stałej.

Obecnie, w 2024 roku, inwentarz główny Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księża Werbistów w Pieniężnie liczy ponad 9 tys. obiektów etnograficznych (oraz 700 przyrodniczych), pochodzących głównie z krajów pozaeuropejskich. W większości są to obiekty przekazane w postaci daru przez werbistów oraz Siostry Zgromadzenia Służebnic Ducha Świętego, pełniących posługę misyjną w przeróżnych częściach świata. Warto dodać, że muzealia w Pieniężnie w 90% są darami. Muzeum kolekcjonuje również

¹ Informacje dotyczące dziejów kolekcji opieram na publikacjach: Lorenc 2020: 30–57; Śliwka 1986: 335–341; Nadolska-Styczyńska 2020: 8–28; Traczyk 1981: 213–244.

zbiory etnograficzne pochodzące z Polski. Są to przedmioty związane z historią zgromadzenia i misji werbistowskich.

Wraz z realizacją scenariusza nowej wystawy stałej pierwszy raz w historii Muzeum należało zakupić konkretne przedmioty właściwe merytorycznie do projektu ekspozycji. Autorką koncepcji wystawy i szczegółowego scenariusza jest dr hab. Anna Nadolska-Styczyńska, realizatorami wystawy zaś: dyrektor Muzeum o. Wiesław Dudar SVD, mgr Andrzej Damian Borsuk oraz autorka niniejszego artykułu. Zadanie to było ułatwione dzięki autorce scenariusza, która wyznaczyła konkretne brakujące, a konieczne do zdobycia obiekty. Zanim rozpoczęłam pracę w Muzeum w Pieniężnie (w roku 2019), część przedmiotów została już zakupiona. Mowa tutaj o eksponatach związanych z obrzędowością pogrzebową Afryki Zachodniej i Meksyku. Ponadto została zakupiona mała kolekcja judaików. Kolejne większe nabytki dotyczą 2023 roku i tym działaniom poświęcona będzie dalsza część artykułu².

Warto dodać, że wszelkie dary napływające od misjonarzy i misjonek są nadal znaczne, a dobór obiektów pozostawiono ofiarodawcom, aczkolwiek wprowadzono pewne praktyki ułatwiające pracownikom Muzeum identyfikację obiektów. Mowa tutaj o metryczce przywiezionego obiektu. Pierwsza metryczka została stworzona już w latach 80. XX wieku przez ówczesnego dyrektora Muzeum o. Eugeniusza Śliwkę SVD.

Obiekty pozyskane z Azji

Nowa ekspozycja została podzielona na wiele sekcji odnoszących się do różnych dziedzin życia człowieka. Według scenariusza w niewielkim pomieszczeniu dotyczącym magii ochronnej mają znaleźć się między innymi japońskie lalki. Towarzyszący im tekst dotyczy Święta Dziewczynek **Hinamatsuri**. Są wówczas wystawiane lalki *hina ningyō*, które przedstawiają postacie dworu cesarskiego, a mają przynosić właścicielce pomyślność i bogactwo. Gablota, w której zostaną wyeksponowane lalki, jest dość duża, więc zaproponowałam zakup potrzebnych lalek *hina ningyō*³. Po uzyskaniu zgody dyrekcji Muzeum na zakup obiektów o pomoc poproszono

² W 2023 roku do inwentarza głównego zostało wpisanych 75 eksponatów, z których 50 zakupiono. Dane pochodzą z książki wpisów.

³ Zestaw minimum *hina ningyō* składa się z pary cesarskiej *dairi-bina*, cały komplet zaś to 17 lalek. Ryoko, *Hinamatsuri — Festiwal Lalek i Święto Dziewczynek*, [https://ryoko.pl/japonia-przewodnik/78/hinamatsuri-festiwal-lalek-i-swieto-dziewczynek; data odczytu: 27.04.2024].

o. Janusza Kucickiego SVD, który aktualnie przebywa w Japonii⁴. Ojciec Janusz skupił się na poszukiwaniu wizerunków pary cesarskiej. Wysłano przykładowe zdjęcia lalek wraz z opisem i uzbroiliśmy się w cierpliwość. Jednakże o. Janusz szybko nabył dla Muzeum nowe obiekty i wysłał je za pośrednictwem poczty⁵. Dzięki temu zakupowi można było zaplanować aranżację zabytków w gablocie. Para cesarska na pewno musiała znaleźć się w jej centrum, gdyż lalki te, symbolizujące dobrobyt i szczęście, są tradycyjnie prezentowane na samej górze zestawu.

Kolejnym obiektem pozyskanym w Azji był strój, który został ostatecznie wyeksponowany w gablocie poświęconej ubiorom z tego kontynentu. Przeglądając liczne fotografie otrzymane od misjonarza przebywającego w Chinach (o. Jana Zwolskiego SVD), natrafiłam na zdjęcie kobiet w odświętnych strojach, wykonane w południowej prowincji Chin — Jünnan. Z przyczyn obiektywnych szczegółowy, opracowany kilka lat wcześniej scenariusz wystawy musiał w ostatniej chwili zostać zmodyfikowany. Między innymi okazało się, że ze względów konserwatorskich nie można zaprezentować licznych elementów strojów wykonanych z piór. W efekcie koncepcja realizacji sali prezentującej stroje⁶ musiała się zmienić. Przekazałam wówczas dyrektorowi Muzeum zapytanie o możliwość zakupu podobnego stroju, prezentowanego na wspomnianej fotografii. Prośba została przekierowana do o. Jana. Liczyłam, że będzie mógł udzielić więcej informacji na jego temat. Mimo początkowych trudności o. Jan Zwolski SVD zgodził się sam poszukać ubioru. Przez dłuższy czas nie otrzymywaliśmy odeń żadnych informacji. Ostatecznie jednak, zgodnie z moimi sugestiami, współczesny strój społeczności Hmong z prowincji Jünnan⁷ został zakupiony i trafił do sali poświęconej tej tematyce⁸.

⁴Oprócz pełnienia posługi misyjnej jest on wykładowcą naukowym w Uniwersytecie w Nanzan. Wykłada tam w języku japońskim Stary i Nowy Testament oraz grekę. Ojciec Janusz Kucicki SVD przybył do Japonii (na wyspę Honsiu) w 1998 roku. L. Popielewicz, *Nie jestem ani rybakiem, ani pasterzem*, „Misjonarz”, [https://www.misjonarz.pl/files/pdfy/misjonarz_01_2020.pdf; data odczytu: 20.04.2024].

⁵Kontakt z o. Januszem nie był bezpośredni. Moje prośby przekierowywał o. dyrektor Wiesław Dudar SVD.

⁶Ze względu konserwatorskich trzeba było zrezygnować z eksponowania strojów wykonanych z bardzo delikatnych i podatnymi na uszkodzenia piór. W zamian autorka scenariusza wystawy zaproponowała umieszczenie w to miejsce strojów pochodzących z Azji.

⁷Identyfikacji grupy etnicznej, do której należał ten strój, dokonała dr hab. A. Nadolska-Styczyńska podczas pobytu w Pieniężnie w lipcu 2023 roku.

⁸Do kolekcji Muzeum w 2023 roku trafiły też liczne przedmioty подарowane przez o. Mariana Pacułę SVD, przebywającego na misji w Bangladeszu.

Obiekty pozyskane z Afryki

Część ekspozycji dotycząca tradycyjnych wierzeń Afryki Subsaharyjskiej była podzielona na dwa stanowiska, obejmujące: gablotę okrągłą, w której miały zostać umieszczone maski obrzędowe (elementy wymagające powieszenia), oraz witrynę pionową, przeznaczoną na rzeźby i zespół obiektów z metalu. Zbiory muzealne, choć różnorodne, okazały się w tym zakresie niewystarczające. Istniejące braki postanowiłam więc uzupełnić zgodnie z założeniami scenariusza. Wykorzystując swoją wiedzę na temat miejsca przebywania misjonarzy w krajach afrykańskich i mając w tej kwestii pewne doświadczenie, wpadłam na pomysł, aby zwrócić się o pomoc do o. Mariana Schwarka SVD⁹. Kiedy opisałam o. Wiesławowi Dudarowi sytuację, od razu skontaktował się ze wspomnianym misjonarzem, a ten wyraził chęć odbycia rozmowy bezpośrednio ze mną, w celu ustalenia szczegółów, i ostatecznie tego samego dnia musiałam przygotować listę obiektów afrykańskich, pochodzących głównie z Togo, ale i z Mali, które mogłyby uzupełnić istniejące zbiory. Było to duże wyzwanie, ponieważ e-mail do o. Mariana należało wysłać w ciągu dwóch godzin. Ponadto potrzebne były konkretne obiekty związane z kultem przodków. Wśród propozycji znalazły się liczne figurki z Mali oraz figurki bliźniaków *Venavi*. Po tygodniu otrzymałam informację, że o. Marian będzie mógł pozyskać trzy rzeźby: przykłady figur przodków Dogonów, bliźniaków *Venavi*¹⁰ oraz fetysz *Nkisi* — obiekt pochodzący z Afryki Środkowej. Była to oczywiście bardzo pomyślna wiadomość.

Rzeźby bliźniaków *Venavi* zostały wykonane na zamówienie w Togo w miejscowości Kpalime. Znajduje się tam szkoła średnia, w której młodzież uczy się rzeźbiarstwa, tworzenia wyrobów ceramicznych, a także zapoznaje się z techniką malarską — **batikiem**. Uczniowie mają na miejscu prowadzone zajęcia teoretyczne i praktyczne, a w salach warsztatowych mogą prezentować i sprzedawać swoje prace. W tym samym miejscu pracują także doświadczeni rzeźbiarze, którzy również sprzedają swoje dzieła¹¹.

⁹ O. Marian przybył do Togo zaraz po święceniach kapłańskich w 1975 roku. Był pierwszym polskim werbistą, który rozpoczął pracę misyjną w tym kraju. Dzięki jego zaangażowaniu w Togo w latach 2021–2022 powstało 31 studni głębinowych. W 2023 roku został prowincjałem prowincji Togo-Benin. Równoleżnik M. O misjach inaczej, *Od 1975 roku w Togo*, [https://www.podkasty.info/katalog/podkast/6975-Równoleżnik_M_O_misjach_inaczej/Odc_26_Od_1975_roku_w_Togo; data odczytu: 20.04.2024].

¹⁰ Zakupione przedmioty są replikami, jednak zachowują pewne tradycyjne cechy formalne.

¹¹ Informacje od o. M. Schwarka SVD.

Misjonarze niektórych zakupów dokonują spontanicznie, co jest podyktowane często przyjazdem na urlop do Polski. Zakup wybranych obiektów niektórzy realizują tuż przed wylotem, aby ofiarować je Muzeum. Nieco inaczej było w kwestii stroju Masaja, jako że został pozyskany na moją wyraźną sugestię. Dowiedziawszy się, że o. Wojciech Szypuła SVD przylatuje do Polski z Kenii, zaczęłam szybko analizować, jakie przedmioty mogłyby wzbogacić powstającą wystawę główną. W tym czasie my — muzealnicy byliśmy w trakcie realizacji wspomnianej nowej wersji ekspozycji tkanin i ubiorów, więc pomysł dotyczący zdobycia współczesnego ubioru masajskiego mężczyzny przyszedł naturalnie. Na początku wysłałam poglądowe zdjęcia wraz z opisem i nazwami własnymi wybranych potrzebnych części ubioru. O. Wojciech Szypuła SVD z własnej inicjatywy postanowił zakupić więcej eksponatów, ponieważ przebywając na miejscu, posiadał większą wiedzę w kwestii najbardziej współczesnego stroju masajskich mężczyzn. Ostatecznie otrzymaliśmy do akceptacji zdjęcia wybranych przedmiotów. Do Pieniężna trafiły: pasek zdobiony koralikami, tarcza Masajów, *rungu* — pałka Masajów, trzy masajskie okrycia zwane *shuka*, skórzane sandały, dwie bransoletki nabijane koralikami, kolczyki z koralików, ozdoba głowy zdobiona koralikami, *fulana* — tradycyjny męski naszyjnik. Zakup uzupełniły dwa zdobione koszyki na owoce.

Obiekty pozyskane z Ameryki Południowej

Do zbiorów trafiły też inne nowe obiekty, których zdobycie okazało się bardziej czasochłonne. Są to przedmioty pozyskane w Ameryce Południowej. W myśl scenariusza należało nabyć kopaczkę andyjską, do dzisiaj wykorzystywana w rolnictwie Boliwii. Było to możliwe dzięki współpracy z misjonarzem z Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych. Moja rola polegała na przekazaniu zdjęcia ukazującego kopaczkę¹², ale jej poszukiwania trwały aż dwa lata. Ostatecznie obiekt został znaleziony i zakupiony przez o. Bogusława Czuryło OFMConv na targu w miejscowości Potosí w Boliwii. Otrzymaliśmy metryczkę przedmiotu z podstawowymi danymi (w tym nazwą własną). Jak już wspomniałam, zakupy dla Muzeum bywają spowodowane różnymi, nie zawsze oczywistymi przyczynami. Podstawą jest uzupełnienie jakiegoś zespołu obiektów, ale niekiedy zły stan przedmiotu, który ma się znaleźć na ekspozycji, zmusza do poszukiwania innego, aby

¹² Za dalszy kontakt z misjonarzem przebywającym w Boliwii odpowiadał o. Wiesław Dardar SVD.

można nim go zastąpić. Było tak także w wypadku stroju gaucha — południowoamerykańskiego pasterza bydła. Po przekazaniu zdjęcia i opisu uszkodzonych części garderoby szybko doczekaliśmy się odzewu od misjonarza o. Rafała Hoffmana SVD, który zgodził się pomóc¹³.

Tworzenie wystawy głównej nie mogło skończyć się na kompletowaniu przedmiotów i aranżacji zabytków w gablotach. Przewidziane liczne prezentacje multimedialne angażowały nas także do innej pracy. Natomiast jedno było jasne: nadal musimy ściśle współpracować z werbistami, aby wszelkie zdjęcia i filmy uzupełniające wystawę pochodziły z zasobów werbistowskich oraz prywatnych i archiwów ojców i sióstr. Scenariusz wystawy wyznaczał bowiem z góry nie tylko tematy potrzebnych mediów, ale wskazywał na konieczność wykorzystania w nich w bezwzględnej większości materiałów misyjnych¹⁴.

Ekspozycja poświęcona pracy misyjnej

Część misyjna nowej wystawy skupia się — w dużej mierze — na opisie pracy misyjnej, w sektorach medycznych, szkolnych i naukowych. Werbiści i Siostry Służebnice Ducha Świętego prowadzą placówki medyczne ulokowane w różnych częściach świata. Aby dowiedzieć się o nich czegośkolwiek (niestety Polska Prowincja Zgromadzenia Słowa Bożego nie ma bazy danych dotyczącej prowadzonych szpitali), należało skontaktować się przedstawicielami klinik. Jedynym źródłem informacji były listy misyjne przesyłane przez ojców i siostry (w tym przez pracowników), ale ich treść nie dawała odpowiedzi na wszystkie pytania¹⁵. Należało je uzupełnić. Ojciec Dudar SVD pomógł w zdobyciu adresów e-mailowych i potrzebnych numerów telefonów, a ja przygotowałam zestawy pytań¹⁶. Od niektórych sióstr i misjonarzy odpowiedź przyszła szybko. Natomiast na niektóre odpowiedzi trzeba było poczekać dłużej, gdyż ze względu na nadmiar obowiązków i skromną kadrę szpitale prowadzone przez siostry i werbistów

¹³ Ponadto od o. Jerzego Faliszka SVD otrzymałam także zdjęcia argentyńskich pasterzy podczas procesji w prowincji Córdoba.

¹⁴ Niektóre źródła specjalistyczne odnoszące się do obrzędowości państw Afryki Zachodniej zostały uzyskane z prywatnych archiwów etnologów oraz z archiwów muzeów etnograficznych.

¹⁵ Listy misyjne są publikowane na stronie internetowej Werbiści.pl, w miesięczniku „Misjonarz” albo w publikacjach wydawnictwa Verbinum.

¹⁶ Chcieliśmy otrzymać dane dotyczące: historii powstania ośrodka zdrowia lub szpitala, kadry (kto jest obecnym dyrektorem, jakie stanowiska są obejmowane przez misjonarzy i siostry), oddziałów i statystyk (np. ile osób hospitalizowano w ubiegłych latach).

mają utrudniony systematyczny kontakt z Polską Prowincją. Dotyczyło to też szkół prowadzonych przez ojców i siostry. Więcej informacji można było uzyskać dopiero po kontakcie mailowym bądź telefonicznym. Do współpracy ponownie zaangażował się o. M. Schwark SVD, który wysłał do Pieniężna uwzględnione w scenariuszu drewniane tabliczki kredowe używane przez dzieci do pisania, podręczniki do nauki języka francuskiego i matematyki oraz prace plastyczne małych Togijczyków.

Przygotowywanie materiałów multimedialnych do części etnograficznej nowej wystawy stałej wymagało od nas z kolei wnikliwego przeszukania archiwów werbistowskich i kontaktu z osobami o specjalności historycznej lub etnologicznej. Mianowicie, na przykład o. prof. dr hab. Jacek Pawlik SVD, który prowadził badania wśród ludu Basari z Togo, udostępnił Muzeum materiały prezentujące obrzędowość pogrzebową oraz praktyki religijne związane z pośmiertnym życiem przodków¹⁷. Z kolei brat Andrzej Kędzióra SVD w szczególny sposób zaangażował się w przekazywanie Muzeum zdjęć i filmów. Przebywa on na misji w Saboba (od 1990 roku), w Ghanie, żyjąc pośród ludu Konkomba. W udostępnionym przez niego archiwum znajdują się:

- nagrania instrumentów muzycznych, które będzie można na wystawie odsłuchać,
- nagrania i zdjęcia tańców pogrzebowych odbywających się w wiosce Liful w gminie Saboba,
- zdjęcia tradycyjnych mogił,
- nagrania i zdjęcia mężczyzn w uroczystych strojach (**smockach**).

Natomiast archiwum biskupa diecezji Wewak – o. Józefa Roszyńskiego SVD przebywającego na misji w Papui-Nowej Gwinei od 1991 roku okazało się szczególnie bogate w materiały, które mogłyby zainteresować etnologów¹⁸. Jego zdjęcia i filmy prezentują różnorodność kultur papuaskich. W sali poświęconej kultowi przodków w Papui-Nowej Gwinei oprócz rzeźb przedstawiających antenatów musiały znaleźć się pliki graficzne pokazujące obszerniejszy kontekst wierzeń Papuasów. Nawiązawszy kontakt z o. Józefem, poproszono o zdjęcia obrzędowego Domu Duchów (*Haus*

¹⁷ O. werbista Jacek Jan Pawlik SVD jest profesorem nauk humanistycznych, etnologiem, afrykanistą oraz religioznawcą.

¹⁸ Wszelkie kontakty z o. Józefem Roszyńskim SVD odbywały się w sposób pośredni. Zapytania i prośby były przekazywane przez o. Dudara SVD, dyrektora Muzeum Misyjno-Etnograficznego w Pieniężnie.

Tambaran)¹⁹. Zdjęcia otrzymano szybko. Ojciec Józef od wielu lat fotografował te obiekty w różnych częściach kraju. Dodatkowo przesłano do Polski zdjęcia Papuasów w tradycyjnych strojach, a także — na specjalną prośbę — nagrano film prezentujący grę na bębnie szczelinowym — garamucie.

Na pewne zdjęcia (dotyczące obszarów Ameryki Centralnej) należało poczekać, ponieważ ich wykonanie wiązało się ze Świątem Zmarłych. Miały to być bowiem fotografie ilustrujące meksykańskie święto Dia de Muertos. Ostatecznie pliki cyfrowe pozyskano od trzech osób, w tym od o. prof. Jacka Pawlika SVD, który w swoim archiwum ma również pokaźną liczbę zdjęć ilustrujących obchody tego święta. Na końcu, już jesienią 2023 roku, otrzymano kolejne fotografie, tym razem od o. Pawła Wodzienia SVD, który przebywa na misji w stolicy Meksyku.

Kolekcja werbistowska jest unikatowa w skali całego kraju. Zbiory mogą być inspiracją i bazą badań i opracowań etnograficznych. Pochodzenie eksponatów jest ściśle związane z pracą misyjną Zgromadzenia Słowa Bożego. Dzięki współpracy z misjonarzami do Muzeum trafiły obiekty odpowiadające wymogom scenariusza. Warto dodać, że praca ojców nie kończyła się na przekazaniu obiektów do wysyłki, ale też aktywnie uczestniczyli w zdobywaniu i uzupełnianiu informacji na temat tych przedmiotów.

Bibliografia

Dudar Wiesław

2021: *Dom Misyjny św. Wojciecha w Pieniężnie w służbie animacji misyjnej w Kościele lokalnym na przykładzie Muzeum Misyjno-Etnograficznego*, [w:] *Sto lat działalności Domu Misyjnego Świętego Wojciecha w Pieniężnie*, red. I. Piskorek, J. Wojcieszko, t. 1, Górna Grupa: Verbinum Wydawnictwo Księży Werbistów, s. 361–378.

Lorenc Hiacynta

2020: *Zbiory Muzeum Misyjno-Etnograficznego Księży Werbistów w Pieniężnie — 50 lat działalności*, „Nurt SVD”, nr 1, s. 30–57.

Nadolska-Styczyńska Anna

2020: *Cudze chwalicie..., czyli kilka uwag o znaczeniu zbiorów etnologicznych Muzeum Misyjno-Etnograficznego w Pieniężnie*, „Nurt SVD”, nr 1, s. 8–28.

Śliwka Eugeniusz

1986: *Formacja intelektualna, działalność dydaktyczno-naukowa i wydawnicza werbistów polskich (1919–1982)*, „Materiały i Studia Księży Werbistów”, nr 30, s. 335–341.

¹⁹ Jest to szczególne miejsce w kulturze papuaskiej, ponieważ to tam przeprowadzane są rozmaite rytuały i przechowywane obiekty kultowe. Ponadto jest miejscem spotkań mężczyzn bez obecności kobiet.

Traczyk Krystian

1981: *Kościelne zbiory misyjno-etnograficzne w Polsce*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, t. 42, s. 213–244.

Strony internetowe

L. Popielewicz, *Nie jestem ani rybakiem, ani pasterzem*, „Misjonarz” 2020, nr 1 [https://www.misjonarz.pl/files/pdfy/misjonarz_01_2020.pdf; data odczytu: 20.04.2024].

Równoleżnik M. O misjach inaczej, 2023: *Od 1975 roku w Togo*, [[https://www.podkasty.info/katalog/podkast/6975-Równoleżnik_M_O_misjach_inaczej/Odc_26_Od_1975_roku_w_Togo](https://www.podkasty.info/katalog/podkast/6975-Rownoleznik_M_O_misjach_inaczej/Odc_26_Od_1975_roku_w_Togo); data odczytu: 20.04.2024].

Ryoko 2021: *Hinamatsuri — Festiwal Lalek i Święto Dziewczynek*, 3.03 [<https://ryoko.pl/japonia-przewodnik/78/hinamatsuri-festiwal-lalek-i-swieto-dziewczynek>; data odczytu: 27.04.2024].

Monika Kwaśniewska

**Missionaries' help in acquiring new objects for the exhibition at the Missionary-Ethnographic Museum of the Divine Word
Missionaries in Pieniężno**

This article presents the process of collecting objects with the help of missionaries who are on foreign missions. In many cases, the search for the indicated items took a long time and required the involvement of not only Polish priests, but also the local community. The last part of the article presents cooperation between the employees of the Mission Museum and missionary fathers and brothers in obtaining materials that meet the requirements of the scenario. The museum will present a wide range of multimedia shows, which will not only cover the mission of SVD missionaries and SSPS sisters, but also selected elements of the cultures of individual countries.

Keywords: Missionary-Ethnographic Museum in Pieniężno, collection, nono-European art